

1. Літопис Руський за Іпатіївським списком /Перекл. Л. Махновець.– К.: Дніпро, 1989.– 591 с.
2. Терський В.С. Звіт про роботу госпдоговірної експедиції в сс. Мокротині та Глинське, Нестерівського р-ну, Львівської обл. // НА ІУ НАНУ. – Ф. 1. – Од. зб. 175. – 7 с., 12 табл.
3. Ковшевичъ Р. Изслѣдование мѣстоположенія старинного города Руси Галицкой Щекотова или Щекотина // Науковий Сборникъ издаваемый Литературным обществомъ Галицко-Русской матицы. – Вып. I–IV. – Львовъ, 1865. – С. 161–170.
4. Ляска В. Ранньосередньовічні пам'ятки Розточчя в світлі краєзнавчих та археологічних досліджень (XIX – 30-ті роки XX ст.) // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині.– Вип. 13.– 2009.– С. 336–346.
5. Пастернак Я. Археологія Жовківщини // З минулого Жовкви. Історична читанка. – Жовкла, 1930. – С. 5–7.
6. Пастернак Я. Нові археологічні набутки Музею Наукового товариства ім. Шевченка за час від 1929– 1932 рр. // ЗНТШ. – Т. СЛІІ. – Львів, 1933. – С. 113–130.
7. Пастернак Я. Перші археологічні розкопи з рамени гр.-кат. Богословської Академії у Львові // Богословія. – Т. XIV. – Книга 2–3. – Львів, 1936. – С. 165–179.
8. Пастернак Я. Нові археологічні набутки Музею Наукового товариства ім. Шевченка за час від 1933– 1936 рр. // ЗНТШ. – Т. СЛІV. – Львів, 1937. – С. 241–268.
9. Чайка Р. До питання історіографії та попередніх досліджень літописного городища Щекотин // Львівський археологічний вісник. – Вип. 1 – Львів, 1999. – С. 91–100.
10. Чайка Р., Мазур О. Град Щекотов часів протиборства Данила і Василька Романовичів та Михайла Чернігівського та його сина Ростислава // Галич в доісторії і середньовіччі. Матеріали міжнародної наукової археологічної конференції. – Галич, 2003. – С. 45–50.
11. Терський С.В. Західно-волинські військово-стратегічні шляхи ”Північ–Південь“ у XI–XIV ст.: історико-географічний коментар // Наукові записки Національного університету „Острозька академія”: Історичні науки.– Острог: Національний університет „Острозька академія”, 2011.– Вип. 17.– С. 107-115.
12. Janusz B. Z pradziejów ziemi Lwowskiej. – Lwów, 1913. – 93 s.

Кіра Угрин

(Володимир-Волинський)

ЧУДОТВОРНІ ІКОНИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Волинські чудотворні ікони - одна з найменш досліджених груп пам'яток українського мистецтва і вона потребує особливого дослідження. У цьому і полягає новизна дослідження.

У роботі спиралися на розвідки науковців, відвідали Музей волинської ікони та побували у декількох місцях, де зберігаються чудотворні ікони.

Здавна ікони – постійні супутники в житті людини. Не тільки у храмі Божому, а й у приватних помешканнях. Навіть у дорозі вони охороняють її. Ікона є своєрідним вікном у духовний світ.

Перші ікони стали з'являтися на початку виникнення християнства, коли християни ще перебували у підпіллі, переховуючись від римської влади. З приходом до влади імператора Костянтина, християнство вийшло з підпілля і невдовзі стало панівною державною релігією тодішньої Римської імперії. Це мало свій позитивний вплив на розвиток християнського мистецтва, яке розцвіло буйним цвітом, особливо у східній Римській імперії, Візантії. «Всесильний Христос» – одна з найстаріших ікон, що зберіглась до нашого часу. Написана в 6-му столітті, знаходиться в синайському монастирі. Іконошанування і мистецтво іконопису розцвіло з новою силою. Візантійське мистецтво – це не лише висока техніка, витончена, обмежена каноном майстерність та абстрактна духовність образів. Це утаємничена людяність, яка відчувається скрізь, але особливо в іконах.

Отож, робимо висновок, що візантійським іконописцям вдалося створити зримий образ Всевишнього і показати його світу. Тож не дивно, що весь православний світ прийняв цей спосіб втілення Бога, і іконописна культура поширилася у всіх країнах.

З прийняттям князем Володимиром християнства східного (візантійського) обряду, іконопис проник на терени Київської Русі, де широко поширився та отримав друге дихання. Слід згадати й про першого знаного іконописця Київської Русі - Аліпія Печерського (XI ст.) - монаха Києво-Печерської Лаври. Літописець Нестор пише, що він вчився у греків, а відтак став самостійним та оригінальним іконографом. Йому приписують авторство розпису найбільшої частини Собору Успіння Богородиці в Печерській лаврі.

Слід відзначити, що хоча Київська Русь-Україна і запозичила техніку, стиль, та й навіть самих іконографів-мозаїцистів з Царгороду, та все ж таки незабаром виробила свій стиль, свою версію загальнодомінуючої візантійської традиції. Тут

переважає дещо лагідніша інтерпретація лиць, світліший, легкий колорит та майстерне накладання золота на тло ікон, ареоли та прикраси риз, особливо Ісуса Христа та Богородиці.

Розвиток Волинського іконопису можна простежити від перелому XV – XVI ст. Прикладами найдавніших шедеврів релігійного малярства Волині княжої доби є ікони: Богородиці Одигітрії з церкви Покрови у Луцьку (Київ, Національний художній музей) та з Успенської церкви в Дорогобужі (Рівне, краєзнавчий музей).

Надзвичайно багато ікон цього періоду XVII – XVIII ст. зберігається у Музеї Волинської ікони в Луцьку, що дає можливість проводити глибоке аналітичне дослідження.

Чудотворність ікон – це дія Бога у світі для тих, хто Йому ревно молиться, а головне вірить. Чудотворні ікони належать до численних Божих ласк задля людини.

Чудотворних ікон на Волині, за переказами, немало. Тому у християн до них особлива шана: їх прикрашають, обдаровують дорогими подарунками. В їх честь відбуваються хресні ходи, богослужіння.

Великою святинею землі волинської є **чудотворний образ Божої Матері в Святогорському Успенському монастирі села Зимне** біля княжого Володимира. Саме цією іконою константинопольський патріарх Миколай II Хризверг благословив шлюб князя Володимира з Анною. Цю ж сімейну ікону в 1006 році князь подарував у Богородичну церкву Зимненського монастиря під час освячення обителі. Свідчень про дива, що їх являла Пресвята Матір Божа через свій чудотворний образ, зібралось надзвичайно багато. У монастир приходять листи з історіями та фотографіями, сюди приїжджають для вдячної молитви ті, кому Богородиця явила свою ласку.

А нещодавно, 23 серпня 2017 у Володимирі-Волинському замироточила **ікона Божої Матері**. Вона знаходиться у Свято-Успенському кафедральному соборі, збудованому упродовж 1156—1160 років правнуком київського князя Володимира Мономаха — Мстиславом. Святиню ще називають іконою Свято-Володимирського братства або Володимирською братською. Напередодні Дня Незалежності України образ Божої Матері почав мироточити. Ікона дуже

старовинна, пожертвувана собору єпископом Васіаном у 1494 році. Це намолена не одним поколінням людей історична реліквія.

Однією з визначних історичних перлин Волині є **село Білосток Луцького району**. Гордістю села Білосток та колишньої обителі є той факт, що тут, у стінах монастиря, при кінці XVII на початку XVIII століття жив і працював відомий іконописець **Йов Кондзелевич**, якого ще називають українським Рафаелем. Зберігся тут і більш як столітньої давності опис «благодатної ікони Божої Матері» Свято-Михайлівської церкви. Це образ давньогрецького письма, знавці відносять його появу на світ щонайменше до XIV (!) століття. **Білостоцька Богоматір** століттями рятувала село від епідемій, градобою, буревіїв, зцілювала від хвороб.

Та, на жаль, у ніч з 21 на 22 грудня 2007 року невідомі грабіжники винесли з храму чудотворну ікону Білостоцької Божої Матері і древнє Євангеліє подароване фундатором Семеном - Сильвестром Гулевичем. Для зловмисників не стало перепорою і те, що поруч з храмом у церковній хатині проживав тодішній настоятель ієромонах Ілля. Незадовго після загадкового викрадення цінностей із храму отця Іллю знайшли жорстоко убитим в церковному домі. За свідченнями жителів села, священник дізнався куди і хто відвіз древній образ - за це і постраждав.

Хотілось би сказати кілька слів про ікону, яка тривалий час залишається за межами нашого славетного краю. Йдеться про **чудотворну Волинську ікону Пресвятої Богородиці**. Образ було написано у 1289-му році для кафедрального храму міста Луцька на замовлення князя Мстислава Даниловича. Пізніше ікону було перенесено в древній Свято-Покровський храм міста. Святиня ця вшановується, як чудотворна і є однією з найдревніших ікон, які було створено у Волинській іконописній школі. З 1962 року і до цього дня Волинська ікона Богородиці перебуває на збереженні в Національному художньому музеї України у Києві.

Холмська чудотворна ікона Божої Матері. Походження ікони дуже давнє. Згідно з місцевим переказом, вона написана Святим Апостолом і Євангелістом Лукою і була привезена на землі Київської Русі за часів князя Володимира, який після хрещення отримав у Константинополі безліч ікон.

Перша письмова згадка про Богородицю Холмську знаходиться в Галицько-Волинському літописі при описі подій 1259. Ікону Божої Матері, яку пізніше назвуть Холмською, князь Данило Галицький привіз орієнтовно в 1223-1237 роках з Києва в засноване ним місто Холм. В даний час ця найбільша із святинь Православ'я зберігається в сейфі з броньованого скла в музеї Волинської ікони в місті Луцьку і відкрита для поклоніння.

Благодатні ікони є і в багатьох інших церквах Волині, зокрема в селах Піддубне, Чаруків, Несвіч. Через віки народна пам'ять пронесла відомості і про **чудодійну ікону Божої Матері**, що знаходилась у церкві села **Озденіжі** поблизу Луцька. Вона існувала щитом для людей цього села при нападі татарської орди. 1930 року ікона була забрана невідомо куди. У храмі залишилась лише її копія.

І це не повний список чудотворних ікон. Отже, без сумніву можна сказати лише одне – Волинь, це край, який особливо полюбила Божа Матір. Любов свою Вона милостиво являє до Волинської землі вже не одне століття, підтвердження чому – наявність цих величних святинь, які назавжди лишатимуться в пам'яті волинян.

Отже, історія зберегла нам чималу кількість випадків чудесного оздоровлення, зцілення, народження дітей завдяки молитвам перед іконами, які знаходяться на теренах Волинської області і тому вважаються чудотворними. Адже чудотворність ікон – це дія Божа у світі для тих, хто йому ревно молиться, а головне вірить. Повернення, духовне відродження не на рівні обрядовості, а на рівні духовного спілкування із святинею допоможе вистояти Україні у цей непростий час.

На завершення додамо, що дана робота може бути використана учителями на гуртках релігієзнавства, краєзнавства, класними керівниками під час проведення виховних годин та як матеріал для доповідей на наукових конференціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беликова Г. Ікона «Собор преподобних Печерських» // Пам'ятки України: історія та культура. – 2007. – № 1. – С. 69–75.
2. Бобров Ю. Г. Основы иконографии древнерусской живописи : [монография] / [ил.: А. В. Васильева-Окского, С. В. Феденко]. – СПб. : Аксиома, 1995. – 254 с. : ил. – (Малая история культуры).

3. Гординський С. Українська ікона на тлі універсалізму візантійського стилю // Зб. праць Ювілейного Конгресу. – Мюнхен, 1989. – С. 678.
4. Ікона Холмської Богоматері // Музей Волинської ікони : [книга-альбом] / [уклад.: В. С. Александрович та ін.]. – К., 2013. – С. 35–42.
5. Ікона Холмської Божої матері: дослідження, документи і публікації // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині : наук. зб. : матеріали VIII міжнар. наук. конф. / Волин. краєзн. музей [та ін.]. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 45–102.
6. Карп'юк Л. Ікони XVI–XVIII століть з колекції Музею волинської ікони в Луцьку // Зап. наук. т-ва ім. Шевченка. – Л., 1998. – Т. 236 : Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – С. 398–407. 85.1 3 32
7. Колпакова Г. С. Искусство Византии. Ранний и средний периоды. – СПб. : Азбука – классика, 2005. – 528 с.
8. Лупій С. Чарівний світ української ікони // Вісник Львівської академії мистецтв : зб. наук. пр. / [редкол.: Е. Мисько (голова) та ін.]. – Л., 1999. – Вип. 10. – С. 63–67.
9. Рожко В. Чудотворні ікони Волині і Полісся : іст.-краєзн. нарис. – Луцьк : Медіа, 1998. – 356 с. 86.372(4УКР-4ВОЛ) Р 63
10. Світполоняна Т. Ікона князя Володимира : [ікона Святогорсько-Зимненська] // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства / Ін-т дослідів Волині. – Вінніпег, 1999. – № 19/20. – С. 92–933. Степовик Д. Церковна іконографія ранніх віків християнства / Д. Степовик // Нар. творчість та етнографія. – 2002. – № 4. – С. 83–90.
11. Степовик Д. Українська ікона крізь віки // Укр. культура. – 1993. – № 9/10. – С. 39 ; 1994. – № 1. – С. 18–19 ; № 2/3. – С. 39–41 ; № 4/6. – С. 39–41.
12. Чорній М. Й. Що таке ікона? // Джерела. – 2003. – № 3. – С. 40–42. 93. Чудотворні ікони Західної України / підгот. І. Семенюк // Сім'я і дім. – 2011. – 13–19 жовт.
13. Шепель Н. Чи повернеться Білостоцька Матір Божа «додому»? // Сім'я і Дім. – 2011. – 13–19 січ. – С. 1, 3.
14. Шулика В., Сторожев Я. Иконографическая программа иконы «Спас Нерукотворный с Евхаристией» 1621 г. из собрания Харьковского художественного музея // Волинська ікона: дослідження та реставрація : наук. зб. : матеріали XVI міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 4-5 листоп. 2009 р. / Упр. культури і туризму Волин. облдержадмін., Волин. краєзн. музей, Музей волин. ікони. – Луцьк, 2009. – Вип. 16. – С. 64–73.